

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Projekts "Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai"
Nr. 8.3.2.1./16/I/002

Kā identificēt bērna talanta potenciālu psihomotorajā jomā?

Kā izpaužas psihomotorais talants?

Jēdziens "psihomotors" apzīmē ar garīgiem jeb mentāliem procesiem saistītas kustības vai muskuļu darbības, tas nozīmē, ka ķermeņa kustības un muskuļu darbības ir mērķtiecīgas, kontrolētas un vadītas. Piemēram, dejojot bērns pārdomā kustības, pievērš uzmanību ķermeņa stāvoklim un līdzsvaram. Psihomotorajā talantā savijas visdažādākās komponentes, kas var pastāvēt arī atsevišķi, bet tikai savstarpējā vienotībā ļauj sasniegt augstus rezultātus kādā jomā. Tās ir intelektuālās, sensomotorās un motorās spējas, kā arī motivācija attīstīt savu fizisko sniegumu.

Praktiskajā darbībā, arī mācīšanās procesā bērni izmanto dažādas psihomotorās spējas: atdarināšanu/novērošanu, manipulācijas, precizitāti un izveicīgumu. Bērns izmanto visu ķermeni, lai izteiktu savas idejas un izjūtas. Ķermenis un praktiskā darbība tiek izmantota ne tikai, lai parādītu, izteiktu sev zināmu informāciju, bet arī lai uztvertu un iemācītos jaunu. Motorās aktivitātes tiek vadītas, izmantojot sensoros kairinājumus jeb uztvērumus. Bērna rīcību dažādās situācijās nosaka viņa gatavība darboties jeb emocionālais un mentālais stāvoklis. Bērna kontrolēto reakciju (atdarināt, izmēģināt, kļūdīties) attīstības pamats ir neatlaidīga vingrināšanās. Spēja automatizēt darbības nodrošina iemācīto darbību un reakcijas automātismu jeb kļūšanu par ieradumu. Kreativitāte un adaptācijas spējas palīdz piemēroties jaunām, specifiskām situācijām.

Pētījumi rāda, ka talantīgiem bērniem ir vairāk vaļasprieku un hobiju un lielākā daļa brīvā laika tiek veltīta dažādām ārpuskolas aktivitātēm, t.sk. brīvprātīgo darbam (Hong&Milgram, 2008; 2003), kas prasa fizisku piepūli un praktisku darbošanos. Bērniem ar psihomotoru talantu ir raksturīga tieksmība iekšējo emocionālo spriedzi, enerģiju pārvērst darbībā, kas var izpausties gan mērķtiecīgās fiziskās aktivitātēs (piemēram, dejošana, veidošana, sportiskas aktivitātes), gan impulsīvā uzvedībā (izteikti aktīva darbošanās).

Kādi ir psihomotorā talanta potenciāla identificēšanas komponenti un indikatori?

Bērna spējas izmantot visu ķermeni, lai izteiktu idejas un izjūtas, dēvē par **psihomotoro intelektu**. Bērns spēj uztvert informāciju izteikt ar žestu, mīmikas, ķermeņa pozu un kustību palīdzību. Par labām spējām uztvert informāciju no apkārtējās vides liecina bērna tieksme eksperimentēt ar lietām vai acumēra izmantošana, vai darbošanās ar

priekšmetiem – izjauc un saliek, izgatavo, pārveido un izmēģina. Caur visām minētajām darbībām, kustībām un maņām bērns uztver apkārtējo pasauli un ikdienas norises.

Sensomotorās spējas nodrošina sensoro ziņojumu (sensoro ieeju) un atbildes (motoro izeju) saņemšanas procesu. Iegūstot informāciju no ķermeņa un apkārtējās vides, tiek izmantotas sensorās sistēmas (redze, dzirde, smarža, garša, pieskārieni, kustības, līdzsvars un iekšējās izjūtas). Šī maņu informācija pēc tam ir jāorganizē un jāapstrādā, lai varētu radīt atbilstīgu motoro vai kustības reakciju, lai veiksmīgi veiktu ikdienas uzdevumus. Sensomotorā reakcija ir saprotama kā cilvēka reakcija uz ārējo iedarbību un tiek īstenota saistībā ar uztveri un atbildes kustību. Sensomotorā koordinācija izpaužas kā process, kurā dinamisks ir ne tikai sensorais lauks, bet arī paša kustības akta īstenošana, kas iekļauj roku un kāju kustību koordināciju.

Ķermeņa kustības nosaka **motorās spējas** jeb ķermeņa muskulatūras attīstība. Lai veiktu dažādas darbības, ir nepieciešami attīstīti muskuļi – sākot no ikdienišķām darbībām, kā stāvēšana un staigāšana, beidzot ar ļoti specifiskām, lai veiktu kādu konkrētu darbību, kur nepieciešama gan koordinācija, gan spēks un izturība, piemēram, bumbas spēlēšana vai braukšana ar riteni. Šīs prasmes ir attīstāmas un pilnveidojamas vingrinoties. Kustību izpilde ir saistīta ar noteiktu fizisko spēju attīstīšanu, kas sekmē gan kustību spēku un ātrumu, gan izturību, veiklību un lokanību. **Spēks** ir fiziska īpašība, kas nodrošina spēju panākt maksimālu muskuļu sasprindzinājumu noteiktas pretestības pārvarēšanai. **Veiklība** ir kompleksa fiziska īpašība, kas atkarīga no ātruma, izturības, lokanības un nodrošina spēju koordinēti un racionāli veikt dažādas kustības. Kustību koordinācija un precizitāte ir veiklības noteicošie faktori. **Ātrums** kā motorā spēja ietver reakcijas ātrumu, kustību ātrumu un kustību biežumu (tempu). **Līdzsvars** ir koordinācijas izpausmes forma, kas norāda uz spēju kontrolēt un saglabāt ķermeņa stāvokļus un pozu, kā arī ķermeņa pozas stabilitāti dažādu motoro darbību laikā. Laba līdzsvara izjūta palīdz koordinēti veikt kustības.

Komponenti	Indikatori
Psihomotorais intelekts	<ul style="list-style-type: none"> • Spēja idejas vai izjūtas pārveidot ķermeņa kustībās/darbībā • Spēja demonstrēt savu nostāju ar ķermeņa kustībām • Spēja informāciju uztvert no apkārtējās vides ar kustību/darbību • Spēja veidot un pārveidot objektus
Sensomotorās spējas	<ul style="list-style-type: none"> • Spēja veikt automātiskas darbības • Spēja atkārtot redzēto vai pēc novērošanas veiksmīgi turpināt darbību • Spēja pilnveidot labi apgūtas kustības • Spēja radīt jaunus darbības veidus
Motorās spējas	<ul style="list-style-type: none"> • Spējas izpildīt koordinētas, veiklas un spēcīgas kustības • Spēja kontrolēt un regulēt ķermeņa līdzsvaru un pozīcijas • Spēja apgūt jaunus kustību veidus

Literatūra

1. Armstrong, T., & Association for Supervision and Curriculum, D. (2009). Multiple Intelligences in the Classroom. Alexandria, Va: Assoc. for Supervision and Curriculum Development.
2. Lorraine L. Bouchard, L.,L. (2004). An Instrument for the Measure of Dabrowski an Overexcitabilities to Identify Gifted Elementary Students. Gifted Child Quarterly · <https://www.researchgate.net/publication/249827354> (skatīts 26.06.2019.)
3. Gray-Fow, B. (2005). Discovering and Developing Talent in Schools : An Inclusive Approach. London: David Fulton Publishers
4. Haywood, K. M., & Getchell, N. (Eds.). (2001). Lifespan motor development. Champaign IL: HumanKinetics.
5. Hong, E., & Milgram, R.M. (2008). Preventing talentloss. Routledge: NewYork.
6. Milgram, R.M. (2003). Challenging out-of-school activities as a predictor of creative accomplishments in art, drama, dance and social leadership. Scandinavian Journal of Educational Research, 47(3), 305-315.
7. Prudņikova, I. (2004) Montesori pedagoģija ikdienā. Rīga : RaKa.
8. "Psychomotor Learning Objectives Examples." Study.com. Oct 31, 2017 <https://study.com/academy/lesson/psychomotor-learning-objectives-examples.html> (skatīts 17.06.2018.)
9. Simpson, E. (1972). The classification of educational objectives The classification of educational objectives in the psychomotor do main.